

KONU

ALİŞTIRMA

CÜMLE: Bir düşünceyi isteği, haberi ya da duyguyu anlatmamızı sağlayan, bir veya birden çok sözcükten oluşan anlatım birimine “cümle” denir.

ÖRNEK:

Yoruludum.

Eşyaları taşıırken çok yoruludum.

ÖGE: Cümlelerdeki sözcüklerin tek başına ya da söz grupları halinde cümlede yerine getirdikleri göreve “öge” adı verilir.

<< Öge konusu bir çok alt bilgi gerektirir. Özellikle söz grupları iyi bilinmelidir.

<< Söz grupları isim ve sıfat tamlamaları, deyimler, ikilemeler, birleşik fiiller, söz grupları kesinlikle birbirinden ayrılmamalıdır.

<< Ögeler bulunurken mutlaka önce yüklem hemen peşinden özne bulunmalıdır. Sıralama için YÖNTEM kelimesi kullanılabilir. (Yüklem Özne Nesne Tümleçler EM)

<< Diğer ögeleri bulmak için mutlaka yükleme soru sorulmalıdır.

<< Ögeleri bulurken kimin ve neyin soruları asla sorulmamalıdır.

Ögeler Temel ve Yardımcı olarak ikiye ayrılır:

Temel Ögeler: Yüklem - Özne

Yardımcı Ögeler: Nesne - Yer Tamlayıcısı (Dolaylı Tümleç) - Zarf Tümleci

ÖZNE: Yüklemde bildirilen işi yapan ögeye özne denir. Özne bazı durumlarda işi yapan değil işten etkilenen bir varlıkta olabilir..

Özneyi bulmak için yükleme Kim? Ne? Soruları sorulur.

Çocuklar evin arkasındaki arsada **oynuyor**. (Kim oynuyor?) Çocuklar

Özne ikiye ayrılır.

1- Cümlede oluşuna göre:

a) Açık Özne: Cümlede yazılı halde bulunan öznedir.

Sabah seni **arkadaşın** aradı.

b) Gizli Özne: Cümlede yazılı olmayan varlığını eklerden anladığımız öznedir.

Hafta sonu pikniğe gideceğiz. (Biz – Gizli Özne)

2- Yüklemden işi yapışına göre:

a) Gerçek Özne: Yüklemde bildirilen işi kendisi yapan özne.

Ahmet eve girince çoraplarını çıkardı.

b) Sözde Özne: Yüklemin bildirdiği işi kendisi yapmayan özne.

Islak çamaşırlar erkenden asıldı. (Çamaşır kendi kendini asamaz.)

TÜRKÇE DERSİ

Aşağıdaki cümlelerin öznelerini bularak özne olan bölümü alttaki boş alana yazınız.

Sabahtan bu yana hastanenin kapısında mekik dokuyordu.

[.....]

Çocukların en küçüğü tüm cesaretini toplayıp kalktı.

[.....]

Doğruları söğleyip üzölmek, yalanların aldında ezılmekten iyidir.

[.....]

Yarın sabah teyzem ve kocası buraya geleceklermiş.

[.....]

Cumartesi günleri öğrenci yetiştirme kursları yapılacakmış.

[.....]

Giresun, Türkiye’de findığıyla tanınan bir ilimizdir.

[.....]

Son nefesinize kadar hayatın öğrencisi olacaksınız.

[.....]

Tavanın her yerinden yağmur damlaları akıyordu.

[.....]

Bazıları son gün çalışmakla başarılı olacağını zanneder.

[.....]

Karlı yollar kışları insanlara geçiş hakkı vermezler.

[.....]

Raflardaki kitapları tek tek elden geçirdi ve temizledi.

[.....]

Yeni yapılan baraj inşaatı bitirilemeden yıkıldı.

[.....]

ETKİNLİK

TÜRKÇE DERSİ

Aşağıdaki cümlelerin öznelerini bulunuz ve cümlede oluşlarına göre açık ve gizli olarak altlarına yazınız.

Tatile gittiğimiz beş yıldızlı otel pırıl pırıldı.

Özne: Türü:

Yarın öğle olmadan burada olacaktı.

Özne: Türü:

Yangından yükselen alevleri buradan görebiliyoruz.

Özne: Türü:

Yangında on beş hektarlık orman alanı yandı.

Özne: Türü:

İnsan okudukça kendisini geliştirir.

Özne: Türü:

Biraz önce cüzdanınızı yere düşürdünüz.

Özne: Türü:

TÜRKÇE DERSİ

Aşağıdaki cümlede yer alan özenleri bulunuz ve işi yapışına göre (gerçek, sözde) ayırınız.

Fındık bu yıl erken toplandı.

Özne: Türü:

Parktaki ağaçlar fırtınada yıkıldı.

Özne: Türü:

Maçta üç arkadaş tartışıp kavga ettiler.

Özne: Türü:

Kocaman bina yaz bitmeden bitirilmişti.

Özne: Türü:

Geçen hafta pazar günü komşumuz hasta olmuştu.

Özne: Türü:

Sabah babam ve abim ben uyanmadan işe gitmişler.

Özne: Türü:

Şenlik için bütün alan geceden süslendi.

Özne: Türü:

TEST

1. Yaşlı bir insanı andıran bu eski zaman çeşmesi, yoldan geçenlere gece gündüz su verir.

Bu cümlelin öznesi aşağıdakilerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- A) Yaşlı bir insan
- B) Yoldan geçenler
- C) Yaşlı bir insanı andıran bu eski zaman çeşmesi
- D) Gece gündüz

2. "Gazeteler" kelimesi, aşağıdaki cümlelerin hangisinde özne göreviyle kullanılmıştır?

- A) Her sabah ilk iş olarak gazete okurum.
- B) Gazete, güncel gelişmeleri okurlara duyurur.
- C) Masamda duran gazeteleri toplayıp bir kenara yığdım.
- D) Eski gazeteleri alıp özel karışımla maket yapmış.

3. Aşağıdaki sorulardan hangisi eylemi yapanı buldurmaya yöneliktir?

- A) Çiçekleri vazoya Cengiz mi koydu?
- B) Cengiz çiçekleri vazoya mı koydu?
- C) Cengiz vazoya çiçekleri mi koydu?
- D) Cengiz çiçekleri vazoya koydu mu?

4. Parkı kirleten kişilere ceza kesildi. Cümlesinin öznesi ile aynı özelliklere sahip olan özne hangisinde vardır?

- A) Sıra arkadaşım ilginç bir onu anlattı.
- B) Tatile gitmeden çiçeklerin hepsi sulandı.
- C) Sabah işe giderken yolumu bir köpek kesti.
- D) Güller budandıktan bir ay sonra tekrar açtı.

5. Aşağıdaki cümlelerden hangisinde gizli özne vardır?

- A) Okulun bahçesindeki bademler çiçek açtı.
- B) Beklediğiniz konuklar birazdan buraya gelecek.
- C) Akşam saatlerinde kentte şiddetli bir yağmur başladı.
- D) Bu sabah otobüste eski bir arkadaşım ile karşılaştım.

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde özne yanlış gösterilmiştir?

- A) Fotoğraflara bakınca olaylar gözümde canlandı bir bir.
- B) İçde kokulu kentin üzerinde kara kara bulutlar dolaşıyordu.
- C) Yol kenarlarındaki tezgâhlarda iri iri karpuzlar satılıyordu.
- D) Her iki taraf da ufak tefek sorunları büyütmemek gerektiğini söyledi.

7. Aşağıdaki cümlelerden hangisinde sözde özne vardır?

- A) Öğrenciler ünlü sanatçıyı ayakta alkışladılar.
- B) Bu yıl sınav sonuçları hazırda açıklanacak.
- C) Dümdüz yolda ilerleyen otobüs birden durdu.
- D) Mahallenin tüm çocukları sokakta oynuyordu.